

MÄLESTUSPÄEVAD

RUDOLF TAMM – 100

Rudolf Tamm sündis 27. jaanuaril 1898. a. Harjumaal Hageri vallas talupidaja perekonnas. Alghariduse sai Adila vallakoolis ja Hageri haidusseltsi 3-klassilises algkoolis. 1915. a. asus õppima Tartu Õpetajate Seminari, mille evakueerimise järel 1917. a. asus õppima Tallinna keskharidust edendava seltsi õhtugümnaasiumi, mis hiljem muudeti Tallinna linna õhtukeskkooliks. Keskkooli lõpetas 1920. a. ning sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda. Aineliste võimaluste puudumisel asus 1924. a. tööle Jõgevale Eesti Sordiparanduse Seltsi asjaajajana. Ülikooli lõpetas töö kõrvalt 1928. a., jäädes edasi tööle Jõgevale Eesti Sordiparanduse Seltsi teadusliku sekretärina. Ta korraldas rändnäitusi raudteel, võttis osa seemnepõldude tunnustamisest ja kirjutas artikleid seemnekasvatuse, sordiaretuse ning aianduse alal.

Kui 1939. a. moodustati Jõgeva Sordiaretuse Instituudi juurde aianduse osakond, siis sai selle juhatajaks R. Tamm, millisel ametikohal töötas ta kuni pensionile jäämiseni 1965. a.

1950. a. astus ta aspirantuuri Üleliidulise Taimekasvatuse Instituudi juures sordiaretuse ja seemnekasvatuse alal. 1953. a. kaitses Leningradi Põllumajanduse Instituudi juures põllumajanduskandidaadidissertatsiooni teema *Kaheaastaste köögiviljade seemneistikutte toitpinna mõju seemne saagile*.

Aianduse osakonnas oli tema põhitööks uute köögiviljasortide aretamine. Käesoleva ajani on tootmises valge peakapsas 'Jõgeva', söögiporgand 'Jõgeva Nantes' ja redis 'Jõgeva 169', mille peautoriks on R. Tamm. Peale selle tegeles ta ka lillede sordiaretusega, andes 10 uut lillesorti, nendest tuntumad on floksisort 'Helmi Puur' ja väikeseõieline krüsanteemisort 'Lydia Koidula'.

Kohakaasluse korras töötas EPA entomoloogia ja aianduse kateedris assistendina (1957...1958) ja dotsendina (1959...1961), õpetades köögiviljandust.

R. Tamme sulest on ilmunud üle 300 teadusliku või populaarteadusliku kirjutise seemnekasvatusest, sordiaretusest, iluaiandusest, ornitoloogiast.

R. Tammelt võis saada igakülget nõu iluaianduses, samuti koostas ta soovijatele aiaplaane. Tema iluaed oli tuntud üle vabariigi ning seda külastasid igal aastal paljud ekskursioonid.

R. Tamme huvialade ring oli väga lai. Ta tegeles ornitoloogiliste ja fenoloogiliste vaatlustega, olles Teaduste Akadeemia juures oleva loodusuurijate ühingu liige. Peale selle oli ta väga kunstilembene, tema iluaeda kaunistasid A. Starkopfi skulptuurid ning tal oli suur maalide kogu. Koos abikaasaga korraldasid nad muusika kuulamise õhtuid.

Kõiki neid töid ja tegemisi suutis ta teha suure põhjalikkuse ja täpsusega, jättes endast järele sügava jälje teadusepõllul. R. Tamme elutee katkes 21. jaanuaril 1981. a. ja ta on maetud Hageri kalmistule.

M. Raudseping

EDGAR KEEVALLIK – 90

Edgar Keevallik sündis 17. jaanuaril 1908. a. Keila vallas Humala mõisas karjaravitseja pojana. Pärast mõisate jagamist hakkasid tema vanemad Humala asunduses pidama asundustalu. Siin töötades sai E. Keevallik oma esimesed põllutöö kogemused.

Et perekonnas oli 10 last, siis ei jätkunud vanematel raha poja edasiseks koolitamiseks pärast 5-klassilise kooli lõpetamist. E. Keevallik lõpetas eksternina Nõmme algkooli ja asus edasi õppima Paldiski Ühisgümnaasiumis, mis oli maakonna õpilastele maksuvaba. Gümnaasiumis õppimise ajal töötas ta õhtupoolikutel Paldiski Tolliametis.

Lõpetanud gümnaasiumi kiitusega, astus ta 1929. a. sügisel Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda. Andeka üliõpilasena vabastati E. Keevallik õppemaksust ja talle maksti stipendiumi. E. Keevallik kuulus üliõpilasorganisatsiooni ÜS *Liivika*.

Pärast lõpueksamite sooritamist ülikoolis 1935. a. asus ta tööle karjakasvatuse ja tõuaretuse konsulendina Eesti Hollandi-Friisikarja Tõuseltsis. Ülikooli lõpetamiseks vajaliku diplomitöö kaitses ta 1938. a. ja asus seejärel tööle loomakasvatuse osakonna juhatajana Riigi Põllutöö Katsejaamas Kuusikul. Samal aastal suunati E. Keevallik Rootsi täiendama oma teadmisi sealsetes katseasutustes katsemetoodika ja katsetehnika alal.

Kuusiku katsejaamas uuris E. Keevallik vasikate söötmist ja veiste koobaltivajadust. Esimesena Eestis hakkas ta Kuusikul rakendama veiste kunstlikku seemendust.

1941. a. juunis, kui Th. Pooli pere Piistaajalt küüditati, õnnestus tolleaegses ENSV Põllutöö Rahvakomissariaadis töötavatel agronomidel

suunata Piistaoja katsemajapidamise (1951...1993. a. Väandra Katsejaam) hooldajaks E. Keevallik. Piistaoja töid ja tegemisi juhtis E. Keevallik üle 30 aasta. Sõja ajal õnnestus tal päästa Piistaoja kari nii Venemaale kui Saksa- maale evakueerimisest.

E. Keevallik oli vist ainuke majandijuht, kes töötas samal kohal nii Vene kui ka Saksa okupatsiooni ajal. Poliitikaga E. Keevallik ei tegelnud, ta pole kuulunud kunagi ühegi partei liikmeskonda. Kui E. Keevallik oli katsejaama direktor, ei olnud siin ühtegi parteilast.

E. Keevallik jätkas Th. Pooli poolelijäänud tööd Piistaojal. Väandra Katsejaam oli intensiivse tootmise, kõrge tööviljakuse ja rentaablusega veisekasvatusemajand. E. Keevalliku juhtimisel toimus Piistaoja karja aretus. Kauaaegse Eesti Mustakirju Karja Tõunõukogu juhatuse aseesimehena arvestati tema nõuandeid eesti mustakirju karja aretusel.

Palju tähelepanu osutas E. Keevallik kultuurkarjamaade rajamisele ja kasutamisele. E. Keevallik töötas välja meie tingimustele sobiva noorkarjakasvatamise süsteemi. Oma teaduslikult põhjendatud ja praktikas läbiproovitud seisukohti oskas ta isikupärasel viisil propageerida ning oli oodatud esineja põllumajandusnõupidamistel ja õppustel. Korduvalt valiti ta Eesti populaarsemaks loomakasvatajaks.

Väandra Katsejaama pindala suurendati võsastunud ja mahajäetud maade arvelt. Neil maadel tehti E. Keevalliku otsesel juhendamisel ja kontrollimisel läbimõeldult maaparandustööd. Maastikukultuuri kujundamise eest Piistaojal valiti E. Keevallik Eesti Looduskaitse Seltsi auliikmeks.

E. Keevallik läks pensionile 1971. a. Hiljem, kui tervis lubas, töötas ta lühemat aega Väandra Katsejaamas vanemteadur-konsultandina.

E. Keevallik suri 31. detsembril 1985. a. ja ta maeti Tallinna Metsakalmistule.

M. Metsaalt

TIIT KRISTAL – 80

Tiit Kristal sündis 26. jaanuaril 1918. a. Tallinnas kooliõpetajate perekonnas. Tallinnas lõpetas ta Vene Gümnaasiumi ja pärast sõjaväeteenistust astus Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonda, algul vabakuulajana ja 1937. aastast juba üliõpilasena. Tartu Ülikoolis õppis T. Kristal vaheaegadega kuni 1950. aastani. Vaheaegadel töötas T. Kristal mitmesugustel töökohtadel. Et selle aja sisse jäi sõjaaeg, tuli olla lühikest aega ka

sõjaväes. 25 aastat, 1953...1978, töötas T. Kristal teadussekretärina Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudis. Lisaks teadussekretäri ametikohale oli ta ka pikemat aega ELVI teaduskraadide kaitsmisnõukogu sekretär.

1970. a. kaitses ta kandidaativäitekirja *Veiste haigestumise ja suremuse dünaamika uurimine Eesti NSV-s*, mille tulemusena omistati talle veterinaariakandidaadi teaduslik kraad.

Tiit Kristal oskas hästi vene keelt. Tundes ka veterinaaria- ja loomakasvatusalast terminoloogiat, oli ta asendamatu dissertatsioonide ja autoreferaatide vene keelde tõlkimisel.

Tiit Kristal suri 10. novembril 1995. a. ja on maetud Tartu Maarja kalmistule.

E. Lokk

ILME RANDALU – 80

Põllumajandusteadlane Ilme Randalu (neiuna Pill) sündis 15. mail 1918. aastal Tartus. Tema lapsepõlv möödus Jõgeva Sordiaretusjaamas, kus ta katsepõldude viljade vahel õppis tundma ja armastama loodust. Koolihariduse omandamine algas Jõgeval ja jätkus Tartus Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumis. Suhtlemine põllumajandusteaduse heaks töötavate inimestega andis suuna elukutse valikuks. Nii astus ta 1936. aastal Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda õppima agronoomiat. Üliõpilasaastatel oli ta aktiivne Eesti Naisüliõpilaste Seltsi liige. Tartus tutvus ta oma tulevase abikaasa jurist Hillar Randaluga. Abiellumine 1940. aastal ja sõja algus katkestasid õpingud. Õpetatud agronoomi diplomi sai Ilme Randalu 1947. aastal.

Taimehaiguste leviku ja nende tõrjega oli tihedalt seotud juba tema esimene töökoht TA Põllumajanduse Instituudi Tartu filiaalis, kus ta töötas nooremteaduri-fütopatoloogi ametikohal. Seoses elukoha muutusega sai 1952. aastal tema töökohtaks TA Taimekasvatuse Instituut Tallinnas, millest 1956. aastal sai Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituut. Ilme Randalu töötas instituudi taimekaitse osakonnas nooremteadurina ja pühendas end teraviljahaiguste uurimisele. Oma uurimistöö kokkuvõtteks kaitses ta 1958. aastal põllumajanduskandidaadi väitekirja teemal *Odra helmintosporiooside levik ja kahjustus Eesti NSV-s ja nende tõrje*.

Aastatel 1962...1979 oli Ilme Randalu EMMTUI taimekaitse osakonna juhataja.

Osakonna uurimistöö temaatika kujundamisel ja kaadri kasvatamisel oli tema osa hindamatu. Ilme Randalu valdas korrektselt saksa keelt, tundis ka inglise ja vene keelt ning oli kursis sel ajal kättesaadava erialase kirjandusega. Tema põhiline teaduslik huvi oli suunatud kartuli viirushaiguste levikule, nende seroloogilisele määramisele ja kartuli seenhaiguste tõrjele. Seoses keemiliste tõrjevahendite nomenklatuuri täienemisega tehti ulatuslikke katseid kartulihäiguste tõrjeks nii instituudi majandites kui teistes kartulikasvatusega edukalt tegutsevates põllumajanduslikes tootmisüksustes.

1970. aastal hakkas ilmuma osakonna töötajate poolt koostatud taimekaitsetööde juhendmaterjalide taskuväljaanne *Taimekaitse süsteem kolhoosidele ja sovhoosidele*, mis uuendatud nimetuse all ilmub tänini. Vabariikliku Taimekaitsejaama väljaandele *Ülevaade taimekahjurite ja häiguste levikust Eesti NSV-s, prognoos nende ilmumise kohta ning nende tõrje* koostas ta peatüki *Kartuli viirushaigused*, milles kajastusid katsetöödel saadud andmed ja vabariiklikus seemnekartuli tunnustamise komisjonis osalemisel tehtud tähelepanekud.

Kartulikasvatust puudutavate artiklite kõrval avaldas ta kirjutisi ka maisi, lina ja teraviljade kahjustajate ning nende tõrje kohta. Tema juhendamisel koostati kolm kandidaadiväitekirja taimekaitse alal. Õpikust *Taimekaitse* on suure osa kirjutanud Ilme Randalu. Aktiivselt osales ta erialakonverentsidel Eestis ja väljaspool vabariiki ning organiseeris koostööd Soome teadlastega. Lisaks põhitööle osales ta TA Looduskaitsekomisjoni, ühingu *Teadus*, Eesti Mikrobioloogide Seltsi ja Üleliidulise Mikrobioloogide Seltsi töödes ja tegemistes.

Ainsa naisena EMMTUI osakonnajuhatajate seas tuli tal sageli olla ka peoperenaine, korraldada toitlustamist töistel laupäevakutel ja pidulikel juhtudel. Eeskujuliku perenaisena oli ta nõudlik oma osakonna töötajate suhtes ning algatas ka kohvipausi traditsiooni.

1979. aastast kuni pensionile jäämiseni 1983. aastal töötas ta vanemteadurina. Ilme Randalu lahkus jäädavalt 4. juunil 1986. aastal ja sängitati maamulda Tartu Raadi kalmistule oma vanemate kõrvale.

E. Vesik